

S A R A W A K

PENYATA RASMI PERSIDANGAN DEWAN UNDANGAN NEGERI

Sarawak State Legislative Assembly Official Reports and Debates

MESYUARAT PERTAMA BAGI PENGGAL KEDUA **First Meeting of the Second Session**

15 – 24 MEI 2023

DEWAN UNDANGAN NEGERI SARAWAK KESEMBILAN BELAS **Nineteenth Sarawak State Legislative Assembly**

ISNIN

15 MEI 2023

(24 SYAWAL1444H)

KUCHING

Peringatan untuk Ahli Dewan:

Pembetulan yang dicadangkan oleh Ahli Dewan hendaklah disampaikan secara bertulis kepada Setiausaha Dewan Undangan Negeri Sarawak tidak lewat daripada **14 hari selepas persidangan.**

KANDUNGAN

1.0	BACAAN PERISYTIHARAN MESYUARAT.....	1
2.0	PEMASYHURAN DARIPADA TUAN SPEAKER.....	1
3.0	UCAPAN TUAN YANG TERUTAMA YANG DI-PERTUA NEGERI SARAWAK.....	2
	Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak (<i>Tun Pehin Sri Haji Abdul Taib Mahmud</i>).....	
4.0	PENANGGUHAN MESYUARAT.....	4
5.0	LAPORAN-LAPORAN, 'COMMAND PAPERS', 'HANSARD' DAN 'VOTES AND PROCEEDINGS' YANG DIBENTANG PADA 15 MEI 2023	

SARAWAK
DEWAN UNDANGAN NEGERI SARAWAK KESEMBILAN BELAS

Penyata Rasmi

MESYUARAT PERTAMA BAGI PENGGAL KEDUA

Isnin, 15 Mei 2023

Dewan bermesyuarat di Petra Jaya, Kuching pada pukul 11.14 pagi

HADIR

Bil.	Nama	Konstituensi
1.	Yang Berhormat Tan Sri Datuk Amar Haji Mohamad Asfia bin Awang Nasar P.S.M., D.A., P.N.B.S., D.S.A.P., D.I.M.P., P.B.K., P.C.E. (Emas) <i>Speaker Dewan Undangan Negeri Sarawak</i>	
2.	Yang Berhormat Dato Haji Idris bin Haji Buang P.S.B.S., D.I.M.P., A.M.N., P.B.S., A.B.S., P.C.D., P.J.P.N., P.T.E. <i>Timbalan Speaker Dewan Undangan Negeri Sarawak</i>	<i>N.16 Muara Tuang</i>
3.	Yang Amat Berhormat Datuk Patinggi Tan Sri (Dr.) Abang Haji Abdul Rahman Zohari bin Tun Datuk Abang Haji Openg D.P., P.M.N., D.A., P.N.B.S., J.B.S., P.C.E. <i>Premier Sarawak</i> <i>Menteri Kewangan dan Ekonomi Baru</i> <i>Menteri Sumber Asli dan Pembangunan Bandar</i> <i>Menteri Tenaga dan Kelestarian Alam Sekitar</i>	<i>N.26 Gedong</i>
4.	Yang Berhormat Datuk Amar Douglas Uggah Embas D.A., P.N.B.S., P.G.B.K., P.C.E. <i>Timbalan Premier Sarawak</i> <i>Menteri Kewangan dan Ekonomi Baru Kedua</i> <i>Menteri Infrastruktur dan Pembangunan Pelabuhan</i>	<i>N.37 Bukit Saban</i>
5.	Yang Berhormat Datuk Amar Haji Awang Tengah bin Ali Hasan D.A., P.N.B.S., P.G.B.K., A.M.N. <i>Timbalan Premier Sarawak</i> <i>Menteri Sumber Asli dan Pembangunan Bandar Kedua</i> <i>Menteri Perdagangan Antarabangsa, Industri dan Pelaburan</i>	<i>N.82 Bukit Sari</i>
6.	Yang Berhormat Dato Sri Prof. Dr. Sim Kui Hian P.N.B.S., P.J.N., P.B.E. <i>Timbalan Premier Sarawak</i> <i>Menteri Kesihatan Awam, Perumahan dan Kerajaan Tempatan</i>	<i>N.14 Batu Kawah</i>
7.	Yang Berhormat Dato Sri Hajah Fatimah Abdullah P.N.B.S., P.G.B.K., P.C.E. <i>Menteri Pembangunan Wanita, Kanak-Kanak dan Kesejahteraan Komuniti</i>	<i>N.56 Dalat</i>
8.	Yang Berhormat Dato Sri Dr. Stephen Rundi anak Utom P.N.B.S., P.J.N., A.B.S., P.B.E., P.C.E. <i>Menteri Industri Makanan, Komoditi dan Pembangunan Wilayah</i>	<i>N.69 Kemena</i>

9. Yang Berhormat Dato Sri Haji Abdul Karim Rahman Hamzah
P.N.B.S., P.G.B.K., P.B.S., P.B.E.
Menteri Pelancongan, Industri Kreatif dan Seni Persembahan
Menteri Belia, Sukan dan Pembangunan Usahawan N.15 Asajaya
10. Yang Berhormat Dato Sri Lee Kim Shin
P.N.B.S., P.J.N., K.M.N., P.B.S., P.P.B., B.B.S., P.B.E.
Menteri Pengangkutan N.75 Senadin
11. Yang Berhormat Datuk John Sikie anak Tayai
P.J.N., P.B.S., P.B.E.
Menteri di Jabatan Premier N.60 Kakus
12. Yang Berhormat Datuk Haji Julaihi bin Haji Narawi
P.G.B.K., P.B.S., K.M.N., P.P.D., P.B.E.
Menteri Utiliti dan Telekomunikasi N.27 Sebuyau
13. Yang Berhormat Datuk Gerawat Gala
P.G.B.K., P.S.B.S., P.B.K.
Timbalan Menteri di Jabatan Premier (Buruh, Imigresen dan Pemantauan Projek) N.78 Mulu
14. Yang Berhormat Datuk Francis Harden anak Hollis
P.G.B.K., P.B.S., A.B.S., P.B.E.
Timbalan Menteri Pendidikan, Inovasi dan Pembangunan Bakat (Pembangunan Bakat) N.32 Simanggang
15. Yang Berhormat Datuk Dr. Jerip anak Susil
P.G.B.K., A.M.N., P.B.E.
Timbalan Menteri Pengangkutan (Penerbangan dan Jalan Raya) N.19 Mambong
16. Yang Berhormat Datuk Liwan Lagang
P.J.N., P.P.N., K.M.N., J.B.S., P.B.E.
Timbalan Menteri Utiliti dan Telekomunikasi (Telekomunikasi) N.65 Belaga
17. Yang Berhormat Datuk Hajah Rosey binti Haji Yunus
P.G.B.K., J.B.K., P.P.B., P.P.S., P.T.E., P.B.E.
Timbalan Menteri Pembangunan Wanita, Kanak-Kanak dan Kesejahteraan Komuniti (Pembangunan Wanita dan Kanak-Kanak) N.71 Bekenu
18. Yang Berhormat Datuk Haji Len Talif Salleh
P.G.B.K., D.J.B.S., P.B.K., P.P.B.
Timbalan Menteri Perancangan Bandar, Pentadbiran Tanah dan Alam Sekitar N.41 Kuala Rajang
19. Yang Berhormat Datuk Dr. Haji Abdul Rahman bin Haji Junaidi
P.G.B.K., J.B.S., A.B.S., P.B.E.
Timbalan Menteri Utiliti dan Telekomunikasi (Utiliti) N.4 Pantai Damai
20. Yang Berhormat Datuk Hajah Sharifah Hasidah binti Sayeed Aman Ghazali
P.G.B.K., P.T.E., J.B.S.
Timbalan Menteri di Jabatan Premier (Undang-undang, MA63 dan Hubungan Negeri-Persekutuan) N.7 Samariang

21. Yang Berhormat Datuk Dr. Malcolm Mussen anak Lamoh
P.G.B.K., P.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Perdagangan Antarabangsa, Industri dan Pelaburan N.34 Batang Ai
22. Yang Berhormat Datuk Dr. Haji Abdul Rahman bin Haji Ismail
P.G.B.K., A.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Industri Makanan, Komoditi & Pembangunan Wilayah (Industri Makanan) N.79 Bukit Kota
23. Yang Berhormat Datuk Dr. Haji Annuar bin Rapa'ee
P.G.B.K., J.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Pendidikan, Inovasi dan Pembangunan Bakat (Pengajian Tinggi dan Inovasi) N.55 Nangka
24. Yang Berhormat Datuk Dr. Penguang Manggil
P.G.B.K., D.J.B.S., K.M.N., P.P.C., P.P.B., P.P.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Kesihatan Awam, Perumahan dan Kerajaan Tempatan (Kerajaan Tempatan) N.76 Marudi
25. Yang Berhormat Datuk Snowdan Lawan
P.G.B.K., A.M.N., P.T.E.
Timbalan Menteri Pelancongan, Industri Kreatif dan Seni Persembahan (Industri Kreatif dan Seni Persembahan) N.30 Balai Ringin
26. Yang Berhormat Datuk Abdullah bin Haji Saidol
P.G.B.K., J.B.K., P.T.E.
Timbalan Menteri di Jabatan Premier (Hal Ehwal Korporat dan Unit Komunikasi Awam Sarawak) N.42 Semop
27. Yang Berhormat Datuk Sebastian Ting Chiew Yew
P.J.N., D.I.M.P., A.B.S.
Timbalan Menteri Pelancongan, Industri Kreatif dan Seni Persembahan (Pelancongan) N.73 Piasau
28. Yang Berhormat Ir. Aidel bin Lariwoo
P.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Infrastruktur dan Pembangunan Pelabuhan (Pembangunan Infrastruktur) N.24 Sadong Jaya
29. Yang Berhormat Dr. Ripin bin Lamat
J.B.K., K.M.N., P.T.E.
Timbalan Menteri Belia, Sukan dan Pembangunan Usahawan (Pembangunan Usahawan) N.72 Lambir
30. Yang Berhormat Dr. Haji Hazland bin Abang Hipni
K.M.N., J.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Tenaga dan Kelestarian Alam Sekitar N.5 Demak Laut
31. Yang Berhormat Encik Maclaine Ben @ Martin Ben
J.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Industri Makanan, Komoditi & Pembangunan Wilayah (Komoditi & Pembangunan Wilayah) N.22 Kedup

32.	Yang Berhormat Encik Ricky @ Mohammad Razi bin Sitam
J.B.S., P.T.E.
<i>Timbalan Menteri Pembangunan Wanita, Kanak-Kanak dan Kesejahteraan Komuniti (Kesejahteraan Komuniti)</i>	N.35 Saribas
33.	Yang Berhormat Dato Henry Harry anak Jinep
P.S.B.S., A.B.S.
<i>Timbalan Menteri Pengangkutan (Sungai dan Laut)</i>	N.2 Tasik Biru
34.	Yang Berhormat Dato' Murshid DiRaja Dr. Juanda bin Jaya
P.G.B.K., DATO' MURSHID DIRAJA, S.S.P.
<i>Timbalan Menteri di Jabatan Premier (Integriti dan Ombudsman)</i>	N.44 Jemoreng
35.	Yang Berhormat Dato Gerald Rentap Jabu
P.S.B.S., A.B.S., P.P.N., J.B.K.
<i>Timbalan Menteri Belia, Sukan dan Pembangunan Usahawan (Pembangunan Belia dan Sukan)</i>	N.36 Layar
36.	Yang Berhormat Dato Majang anak Renggi
P.S.B.S., P.B.K., A.B.S.
<i>Timbalan Menteri Infrastruktur dan Pembangunan Pelabuhan (Pembangunan Pelabuhan)</i>	N.70 Samalaju
37.	Yang Berhormat Encik Jefferson Jamit anak Unyat
B.B.S., P.B.S., K.M.N., J.B.S.
<i>Timbalan Menteri di Jabatan Premier (Undang-undang dan Adat Bumiputera)</i>	N.63 Bukit Goram
38.	Yang Berhormat Encik Michael Tiang Ming Tee
P.B.S.
<i>Timbalan Menteri Kesihatan Awam, Perumahan dan Kerajaan Tempatan (Kesihatan Awam dan Perumahan)</i>	N.54 Pelawan
39.	Yang Berhormat Dato Ibrahim bin Baki
A.B.S., J.B.S., P.S.B.S.	N.8 Satok
40.	Yang Berhormat Dato' Sri Huang Tiong Sii
D.I.M.P., S.S.A.P.	N.45 Repok
41.	Yang Berhormat Tan Sri William Mawan anak Ikom
P.S.M., P.N.B.S., P.G.B.K., A.M.N., P.B.S., P.P.D. (Emas)	N.47 Pakan
42.	Yang Berhormat Datuk Haji Talib bin Zulpilip
P.G.B.K., P.B.K., P.P.B., P.P.D., P.P.S., P.B.E.	N.67 Jepak
43.	Yang Berhormat Datuk Mong anak Dagang
P.G.B.K., J.M.N., P.B.S., P.P.D., P.B.K., P.B.E.	N.31 Bukit Begunan
44.	Yang Berhormat Encik Paulus Palu Gumbang
A.M.N., P.B.S., J.B.K., P.T.E.	N.80 Batu Danau
45.	Yang Berhormat Encik Dennis Ngau
J.B.S., P.B.S., P.T.E., B.B.S.	N.77 Telang Usan
46.	Yang Berhormat Tuan Haji Razaili bin Haji Gapor
P.T.E., P.B.S.	N.29 Beting Maro

47.	Yang Berhormat Dato Sri Wong Soon Koh P.N.B.S., P.G.B.K., A.B.S., P.C.E.	<i>N.53 Bawang Assan</i>
48.	Yang Berhormat Encik Johnichal Rayong anak Ngipa J.B.S., P.T.E.	<i>N.33 Engkilili</i>
49.	Yang Berhormat Encik Chong Chieng Jen	<i>N.9 Padungan</i>
50.	Yang Berhormat Encik See Chee How	<i>N.11 Batu Lintang</i>
51.	Yang Berhormat Datuk Ding Kuong Hiing P.J.N., A.B.S.	<i>N.46 Meradong</i>
52.	Yang Berhormat Ir. Lo Khere Chiang B.B.S., J.B.K.	<i>N.13 Batu Kitang</i>
53.	Yang Berhormat Encik Wilson Nyabong anak Ijang	<i>N.61 Pelagus</i>
54.	Yang Berhormat Encik Miro anak Simuh	<i>N.18 Serembu</i>
55.	Yang Berhormat Encik John anak Ilus P.B.S., A.P.S.	<i>N.23 Bukit Semuja</i>
56.	Yang Berhormat Encik Fazzrudin bin Haji Abdul Rahman P.B.S.	<i>N.6 Tupong</i>
57.	Yang Berhormat Encik Awla bin Dris A.B.S.	<i>N.25 Simunjan</i>
58.	Yang Berhormat Ir. Christopher Gira @ Gira anak Sambang P.B.K.	<i>N.59 Tamin</i>
59.	Yang Berhormat Encik Rolland Duat anak Jubin	<i>N.48 Meluan</i>
60.	Yang Berhormat Encik Abdul Yakub bin Haji Arbi B.B.S., A.B.S., K.M.N., J.B.K.	<i>N.58 Balingian</i>
61.	Yang Berhormat Puan Violet Yong Wui Wui	<i>N.10 Pending</i>
62.	Yang Berhormat Encik Baru Bian	<i>N.81 Ba'Kelalan</i>
63.	Yang Berhormat Encik Safiee bin Haji Ahmad J.B.K., P.P.B.	<i>N.43 Daro</i>
64.	Yang Berhormat Encik Kennedy Chukpai Ugon P.P.N., A.B.S.	<i>N.66 Murum</i>
65.	Yang Berhormat Encik Allan Siden Gramong A.B.S.	<i>N.50 Machan</i>
66.	Yang Berhormat Encik Mohd Chee bin Kadir A.B.S., P.B.S., P.J.P.N., J.B.S.	<i>N.40 Kabong</i>
67.	Yang Berhormat Encik Adam Yii Siew Sang A.B.S.	<i>N.74 Pujut</i>

68.	Yang Berhormat Puan Dayang Noorazah bte Awang Sohor	N.28 Lingga
69.	Yang Berhormat Dr. Simon Sinang @ Sinang anak Bada A.B.S., P.B.S., K.M.N.	N.21 Tebedu
70.	Yang Berhormat Encik Billy anak Sujang P.P.B.	N.1 Opar
71.	Yang Berhormat Encik Azizul Annuar bin Pehin Sri Haji Adenan	N.3 Tanjong Datu
72.	Yang Berhormat Encik Yap Yau Sin K.M.N.	N.12 Kota Sentosa
73.	Yang Berhormat Tuan Haji Mohamad bin Duri P.B.K., A.B.S.	N.38 Kalaka
74.	Yang Berhormat Encik Friday anak Belik A.B.K., P.P.S., P.P.B., P.B.K., P.P.C.	N.39 Krian
75.	Yang Berhormat Encik Anyi anak Jana	N.49 Ngemah
76.	Yang Berhormat Encik Chieng Jin Ek	N.51 Bukit Assek
77.	Yang Berhormat Encik Royston bin Valentine A.B.S.	N.57 Tellian
78.	Yang Berhormat Encik Lidam anak Assan	N.62 Katibas
79.	Yang Berhormat Encik Nicholas Kudi anak Jantai	N.64 Baleh
80.	Yang Berhormat Encik Johnny Pang Leong Ming	N.68 Tanjong Batu

TIDAK HADIR

(Kebenaran di bawah Peraturan Mesyuarat 81)

Bil.	Nama	Konstituensi
1.	Yang Berhormat Datuk Roland Sagah Wee Inn P.G.B.K., J.B.K., P.B.S., P.B.E. <i>Menteri Pendidikan, Inovasi dan Pembangunan Bakat</i>	N.20 Tarat
2.	Yang Berhormat Dato Sri Tiong King Sing P.J.N., P.N.B.S., D.P.M.K., D.P.M.K., S.S.S.A., D.S.S.A., J.P.	N.52 Dudong
3.	Yang Berhormat Datuk Hamzah bin Haji Brahim A.M.N., P.M.W.	N.17 Stakan

TURUT HADIR

- Encik Pele Peter Tinggom
Setiausaha Dewan Undangan Negeri Sarawak
- Encik Abang Mohammad Adib bin Abang Sallehadin
Pemangku Timbalan Setiausaha Dewan Undangan Negeri Sarawak
- Inspektor Ahmad Khairul Aiman bin Hassan
Bentara Mesyuarat
- Inspektor Rustam bin Morat
Bentara Mesyuarat
- Encik Abang Nasiruddin bin Abang Mohd Khalid
Bentara Mesyuarat

6. Encik Hadyan bin Abd Rahman
Bentara Mesyuarat
7. Encik Lydwilkyn Andar anak Umbau
Bentara Mesyuarat
8. Encik Mohd Saiful bin Ahmad Zaidi
Bentara Mesyuarat

PETUGAS PERSIDANGAN

PEMBACA PRUF

1. Puan Dayang Norazan Kartini binti Dato Pengiran Haji Zain	<i>Dewan Bahasa dan Pustaka Negeri Sarawak</i>

JURUTRENGKAS

1. Puan Sharlina binti Mushar	<i>Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri</i>
2. Puan Malin anak Arit	<i>Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri</i>
3. Puan Khadijah Khaider	<i>Jabatan Perbendaharaan Negeri Sarawak</i>
4. Puan Dayang Siti Roszalina binti Abg Rosli	<i>Jabatan Kehakiman Syariah Sarawak</i>
5. Puan Olivia Batan	<i>Jabatan Audit Negara Negeri Sarawak</i>
6. Puan Bernadette Willon	<i>Jabatan Kastam Diraja Malaysia</i>
7. Puan Katerin Jemali @ Maria Jamali	<i>Dewan Bandaraya Kuching Utara</i>
8. Puan Doris anak Francis Harris	<i>Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS)</i>
9. Puan Meri Sabas	<i>Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS)</i>
10. Puan Noorina binti Hamdan	<i>Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS)</i>
11. Puan Winnie Anak Vincent	<i>Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS)</i>
12. Puan Mariana binti Brahim	<i>Perbadanan Pembangunan Perumahan</i>
13. Puan Ratna Airnwati binti Haji Md. Junaidi	<i>Perbadanan Pembangunan Perumahan</i>
14. Puan Sabtuyah binti Adeng	<i>Perbadanan Pembangunan Perumahan</i>
15. Puan Zuriawati binti Mohd Laili	<i>Pustaka Negeri Sarawak</i>
16. Encik Azhwan bin Bujang	<i>Regional Corridor Development Authority</i>
17. Puan Derna anak Johin	<i>Unit Pemantauan Pelaksanaan Sarawak, Jabatan Premier Sarawak</i>
18. Encik Mohd Alfadger bin Tuah	<i>Kementerian Pengangkutan Sarawak</i>
19. Puan Azah Mohamad Jally	<i>Kementerian Infrastruktur dan Pembangunan Pelabuhan Sarawak</i>
20. Puan Rosline anak Dominic Maon	<i>Kementerian Industri Makanan, Komoditi dan Pembangunan Wilayah Sarawak</i>
21. Puan Nur Izzatul Fatimah Abdullah	<i>Kementerian Belia, Sukan dan Pembangunan Usahawan Sarawak</i>
22. Puan Dayang Duraiza binti Haji Awang Jangka	<i>Lembaga Sumber Asli & Alam Sekitar Sarawak</i>
23. Puan Emely anak Edmund Beatie	<i>Kementerian Pertahanan Malaysia Cawangan Sarawak</i>
24. Puan Dorina Asort	<i>Kementerian Utiliti dan Telekomunikasi Sarawak</i>
25. Puan Florence Jalong	<i>Kementerian Utiliti dan Telekomunikasi Sarawak</i>
26. Puan Leidiana binti Azahari	<i>Kementerian Utiliti dan Telekomunikasi Sarawak</i>
27. Puan Anieta Sylvester Pungga	<i>Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak</i>
28. Puan Juliana Lugom	<i>Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak</i>
29. Puan Rosemary Langub	<i>Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak</i>

30.	Puan Nurhaida binti Amin	<i>Jabatan Penyiaran Kawasan Sarawak,</i>
31.	Puan Dzuridah binti Haji Sariee	<i>Jabatan Penyiaran Negeri Sarawak</i>
		<i>Pejabat Timbalan Setiausaha Kerajaan</i>
		<i>Negeri (Perancangan Ekonomi dan</i>
		<i>Pembangunan), Jabatan Premier</i>
		<i>Sarawak</i>
32.	Puan Valarie Jane anak Aitman	<i>Pejabat Pembangunan Persekutuan</i>
		<i>Negeri Sarawak, Unit Penyelarasan</i>
		<i>Pelaksanaan, Jabatan Perdana Menteri</i>
33.	Puan Margaret anak Francis Bohui	<i>Lembaga Penyatuan dan Pemulihan</i>
		<i>Tanah Sarawak</i>

RAKAMAN PROSIDING

1.	Encik Hussein bin Shuini	<i>Jabatan Penyiaran Sarawak</i>
2.	Encik Vong Choon Chan	<i>Jabatan Penyiaran Sarawak</i>
3.	Puan Siti Nazilafatullaini bt Sukri	<i>Jabatan Penyiaran Sarawak</i>
4.	Encik Mohd. Akhmal bin Marsid	<i>Jabatan Penyiaran Sarawak</i>

JURUCETAK

1.	Encik Awang Faizul bin Awang Aboone	<i>Percetakan Nasional Malaysia Berhad</i>
2.	Encik Vincent Vyner ak Tubom	<i>Percetakan Nasional Malaysia Berhad</i>

JURUTEKNIK IT

1.	Encik Abang Hasmadi bin Abang Wahab	<i>SAINS</i>
2.	Encik Mohamad Fadzly bin Arfan	<i>SAINS</i>
3.	Encik Azmuddin Yazid	<i>SAINS</i>
4.	Encik Alan Chai	<i>SAINS</i>

MESSENGER

1.	Encik Abang Safry bin Abang Bohari	<i>Jabatan Agama Islam Sarawak</i>
2.	Encik Moksen bin Sion	<i>Jabatan Agama Islam Sarawak</i>
3.	Encik Ideris bin Lamit	<i>Jabatan Pertanian Sarawak</i>
4.	Encik Lawrence Encharang	<i>Jabatan Pertanian Sarawak</i>
5.	Encik Helmy bin Abdul Rahman	<i>Jabatan Pertanian Sarawak</i>
6.	Encik Shah Riwandya Sia bin Ridzuan	<i>Jabatan Pertanian Sarawak</i>
7.	Encik Mohamed Nazeerudin bin Gulam Mohamed	<i>Kementerian Industri Makanan, Komoditi dan Pembangunan Wilayah Sarawak</i>

ANGGOTA STAF DEWAN UNDANGAN NEGERI SARAWAK

1. Cik Noria binti Suut
2. Puan Nur Azira binti Abdul Kadir
3. Puan Rabiah binti Abdul Kadir
4. Puan Aisha Parveen binti Badron
5. Encik Abdul Rahman bin Suaiddi
6. Puan Siti Norhiza binti Mohammad Yusri
7. Puan Hanisah Abdullah
8. Cik Siti Halimah binti Mohamad Nawawi
9. Puan Hasfarini binti Hassim
10. Cik Nurhaffizah Abdullah
11. Cik Natasha Nadia binti Mohd. Saidi
12. Puan Angela Lisa anak Mathew Linol
13. Encik Felix Aaron anak Michael
14. Cik Calista Abbie anak Sapa @ Patrick Sapa
15. Puan Norziana binti Haji Ahmad
16. Encik Mohd Hasfia bin Abdullah
17. Puan Nur Eliana Abdullah
18. Puan Nazmah binti Darham

19. Puan Tracy Lyana anak Bana
20. Encik Mohd Zulkhairi bin Mohammad Hejemi
21. Puan Dayang Nazira binti Abang Martaza
22. Puan Jasmine Sinja anak Robinson
23. Puan Dayang Noorazilla binti Jasni
24. Cik Parcelia Renyelia anak Pamg
25. Cik Nur Zafirah binti Affendy Michael
26. Puan Deidre anak Wilson
27. Encik Muhammad Elliyas bin Matali
28. Encik Razali bin Awi
29. Puan Nora binti Atem
30. Encik Zahari bin Bolhi
31. Encik Lukas Jammany anak Kated
32. Encik Hazrin Syah bin Hamzah
33. Encik Ruzaimiy bin Muhammad
34. Encik Salman bin Jaya
35. Encik Alwie bin Haji Ali
36. Encik Romzi bin Bujang
37. Encik Musa bin Julai
38. Cik Hawa binti Morsad
39. Puan Suraya binti Hamden
40. Puan Noraisah binti Ahmad
41. Cik Siti Zalilah binti Samsawi

PELAJAR PRAKTIKAL

1. Cik Sharina binti Sopian

(Mesyuarat dimulakan pada pukul 11.14 pagi)

[Tuan Speaker mempengerusikan Mesyuarat]

DOA

PERISYTIHARAN PERSIDANGAN PERLEMBAGAAN NEGERI SARAWAK

**PERISYTIHARAN MESYUARAT PERTAMA BAGI PENGGAL KEDUA
PERSIDANGAN DEWAN UNDANGAN NEGERI SARAWAK KE-19**

OLEH TUAN YANG TERUTAMA, TUN PEHIN SRI HAJI ABDUL TAIB BIN MAHMUD, Yang di-Pertua Negeri Sarawak Darjah Kebesaran Seri Maharaja Mangku Negara (S.M.N.), Satria Bintang Sarawak (S.B.S.), Darjah Kerabat Johor Yang Amat Dihormati Pangkat Pertama (D.K.), Darjah Kerabat Laila Utama Yang Amat Dihormati (D.K.) Brunei, Darjah Kerabat Sri Indera Mahkota Pahang Yang Amat Dihormati (D.K.), Seri Panglima Darjah Kinabalu (S.P.D.K.), Seri Utama Mahkota Wilayah (S.U.M.W.), Darjah Seri Setia Diraja Kedah (S.S.D.K.), Darjah Gemilang Seri Melaka (D.G.S.M.), Darjah Panglima Pangkuan Negeri Pulau Pinang (D.P.P.N.), Seri Sultan Salahuddin Aziz (S.S.S.A.) Selangor, Darjah Seri Paduka Mahkota Terengganu Kelas Pertama (S.P.M.T.), Thai Royal Decoration of Knight Grand Cross (First Class) (KT.W.E. (Thailand)), Kartika Eka Paksi Naraya (KEPN) Indonesia, Korean Order of Unification (K.O.U.), Honorary Officer of the Order of Australia (AO), Pingat Pengasas Perjuangan Kemerdekaan (P.P.K.), Yang di-Pertua Negeri Sarawak.

BAHAWASANYA adalah diperuntukkan oleh Perkara 21(1) Perlembagaan Negeri Sarawak bahawa Yang di-Pertua Negeri boleh dari semasa ke semasa memanggil Dewan Undangan Negeri.

MAKA, OLEH YANG DEMIKIAN, SAYA, TUN PEHIN SRI HAJI ABDUL TAIB MAHMUD, Yang di-Pertua Negeri Sarawak, pada menjalankan kuasa-kuasa yang diberi kepada saya sebagaimana tersebut di atas, **ADALAH DENGAN INI MEMANGGIL** Dewan Undangan Negeri untuk bersidang pada 15 haribulan Mei 2023, jam 9.00 pagi di Dewan Mesyuarat, Dewan Undangan Negeri Sarawak, Petra Jaya, Kuching.

DIPERBUAT di bawah tandatangan saya dan Mohor Besar Kerajaan Negeri Sarawak pada 22 haribulan Mac 2023.

PEMASYHURAN DARIPADA TUAN SPEAKER

Tuan Speaker: Bismillahirrahmanirrahim. Assalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh. Selamat pagi dan Salam sejahtera. Ahli-ahli Yang Berhormat, Dif-dif kenamaan, Tuan-tuan dan Puan-Puan. Bersyukur kita ke hadrat Ilahi kerana dengan limpah kurniaNya maka kita dapat berjumpa lagi di Mesyuarat Pertama Bagi Penggal Kedua Dewan Undangan Negeri Ke-19. Saya mengucapkan selamat datang dan terima kasih atas kehadiran Ahli-ahli Yang Berhormat ke persidangan pada kali ini dan kepada semua yang hadir pada hari ini. Persidangan kita akan berlangsung selama lapan hari, mulai hari ini, Isnin, 15 hingga 24 Mei 2023, kecuali Sabtu, 20 Mei 2023 dan Ahad, 21 Mei 2023. Semoga kita dapat bersidang dalam suasana yang muhibah dan penuh bertatertib.

Sidang Dewan yang dihormati sekalian, persidangan kita pada kali ini berlangsung di dalam bulan Syawal. Semangat sambutan Hari Raya Aidilfitri masih lagi berkobar-kobar terasa dan suasana meriahnya masih berterusan. Dengan itu, saya ingin mengucapkan Selamat Hari Raya Aidilfitri kepada semua umat Islam di dalam dan juga di luar Dewan yang mulia ini. Maaf zahir dan batin.

Saya juga ingin mengucapkan Selamat Hari Wesak yang telah disambut pada 4 Mei 2023 kepada semua penganut agama Buddha. Sidang Dewan yang dihormati sekalian, sukacita saya

mengumumkan bahawa Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak akan hadir untuk menyampaikan ucapan kepada sidang Dewan pada pagi ini. Dengan itu, saya menangguhkan Mesyuarat Dewan sebentar untuk membolehkan saya mengiringi keberangkatan masuk Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Tun Pehin Sri Haji Abdul Taib Mahmud, Yang di-Pertua Negeri Sarawak dan Yang Amat Berbahagia Toh Puan Datuk Patinggi Hajah Ragad Kurdi Taib ke dalam Dewan.

(Mesyuarat ditangguhkan pada pukul 11.23 pagi)

(Mesyuarat dimulakan pada pukul 11.30 pagi)

[Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak, Tun Pehin Sri Haji Abdul Taib Mahmud dan Yang Amat Berbahagia Toh Puan Datuk Patinggi Hajjah Raghad Kurdi Taib, diiringi oleh Tuan Speaker, Timbalan Speaker, Setiausaha Dewan, Pemangku Timbalan Setiausaha Dewan dan Bentara Mesyuarat masuk ke Dewan Mesyuarat]

**UCAPAN TUAN YANG TERUTAMA YANG DI-PERTUA NEGERI SARAWAK
TUN PEHIN SRI HAJI ABDUL TAIB MAHMUD**

Bismillahirrahmanirrahim. Assalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh. Tuan Speaker, Yang Amat Berhormat Premier, Ahli-ahli Yang Berhormat, Tuan-tuan dan Puan-puan. Alhamdulillah, kita bersyukur kerana dapat bersama lagi pada Pembukaan Persidangan Pertama bagi Penggal Kedua Dewan Undangan Negeri Sarawak Kesembilan Belas pada hari ini. Saya berharap persidangan ini akan diadakan dalam suasana aman dan harmoni, seperti menjaga nama baik Dewan yang mulia ini. Kita telah pun terkenal kerana mempunyai sikap ini diseluruh Negara kita.

Tuan Speaker, saya amat gembira kerana politik Negara kita berada dalam keadaan stabil. Patik merafak sembah ucapan tahniah kepada Yang di-Pertuan Agong kerana kebijaksanaannya, beliau dapat menyelesaikan kemelut politik Malaysia.

Pelantikan Perdana Menteri telah dapat dilaksanakan dengan teratur dan aman selalu melalui pembentukan Kerajaan Perpaduan. Tahniah kepada Yang Amat Berhormat Dato' Seri Anwar Ibrahim atas pelantikan beliau sebagai Perdana Menteri Malaysia yang baharu. Saya yakin Kerajaan Perpaduan pimpinan beliau dapat membangunkan negara dengan lebih cemerlang dan terbilang.

Saya gembira dengan sokongan Kerajaan Sarawak, Kerajaan Perpaduan telah dapat dibentuk. Insya-Allah, Kerajaan yang stabil pasti dapat membawa kemakmuran kepada Sarawak. Ini sudah menjadi cara kita hidup kerana percampuran di antara semua kaum dalam Negeri ini adalah cukup baik kerana mereka tahu, dan yakin hubungan erat Kerajaan Sarawak dan Kerajaan Persekutuan akan terus membawa banyak kebaikan kepada rakyat seluruh negara.

Saya berharap Kerajaan Perpaduan dapat segera menyelesaikan tuntutan Sarawak selaras Perjanjian Malaysia 1963 (MA63), Laporan IGC, Perlembagaan Sarawak dan Perlembagaan Persekutuan. Saya juga berharap Kerajaan Persekutuan terus melaksanakan pembangunan di Sarawak untuk meningkatkan mutu perkhidmatan kesihatan dan pendidikan yang baik, membangun infrastruktur asas, menjaga kebajikan Sarawak dan meningkatkan tahap keselamatan khususnya kawasan sempadan.

Tuan Speaker, saya bersyukur kerana tahun ini kita akan merayakan ulang tahun ke-60 Kemerdekaan Sarawak. Tema, "*Sarawak Maju Makmur*" amat bertepatan. Sejak 60 tahun, banyak kejayaan telah kita capai dari segi ekonomi, politik dan sosial.

Tidaklah dapat diwaham lagi bahawa tempat kita di dalam Malaysia ini telah pun menjamin keteguhan kita dalam masyarakat yang berbilang kaum dan kita mempunyai pergaulan yang cukup baik. Marilah kita sama-sama menghargai sumbangan para pejuang kemerdekaan Sarawak. Begitu

juga sumbangan pemimpin-pemimpin yang telah membawa kestabilan dan pembangunan yang kita nikmati sekarang.

Saya gembira kerana pelbagai program dianjurkan sempena sambutan perayaan 60 tahun Sarawak Merdeka. Perayaan ini sudah pasti mengukuhkan lagi semangat perpaduan di antara kaum kita yang cukup ramai dan bertaburan di kawasan bandar, di tengah, di luar bandar dan dekat sempadan dengan jiran-jiran yang lama kita kenal seperti Republik Indonesia dan saudara kita Sabah.

Syabas kepada Kerajaan Sarawak di bawah kepimpinan Yang Amat Berhormat Premier Sarawak, Datuk Patinggi Tan Sri (Dr.) Abang Haji Abdul Rahman Zohari bin Tun Datuk Abang Haji Openg, kerana berjaya memulihkan ekonomi sejak pandemik COVID-19. Pakej Bantuan Khas Sarawakku Sayang (BKSS) bernilai RM6.7 bilion telah banyak membantu rakyat yang terkesan. Saya yakin melalui *Post COVID-19 Development Strategy (PCDS) 2030*, Sarawak akan menjadi ekonomi maju, yang kita dapat sama-sama banggakan. Banyak inisiatif pembangunan strategik seperti ekonomi digital telah melonjakkan ekonomi Sarawak.

Saya gembira kerana Kerajaan Sarawak meneroka ekonomi baharu. Strategi ini mampu meningkatkan ekonomi dan hasil Sarawak.

Syabas kepada Kerajaan Sarawak kerana ekonomi baharu berasaskan teknologi hijau telah menarik banyak pelaburan ke Sarawak. Usaha ini membantu, menjaga dan memelihara alam sekitar kita.

Saya juga menyambut baik usaha Kerajaan Sarawak meningkatkan penyelidikan dan pembangunan ke atas sumber asli Sarawak. Perniagaan karbon dan penyelidikan oleh Sarawak Biodiversity Centre telah menghasilkan sumber ekonomi baru yang akan menggandakan bukan sahaja pendapatan Sarawak tetapi bakat anak-anak Sarawak khususnya dalam bidang perkhidmatan dan kesihatan.

Saya juga mengalu-alukan usaha Kerajaan Sarawak untuk meningkatkan pengeluaran makanan tempatan. Saya yakin usaha ini akan menjadikan Sarawak pengeksport makanan utama. Ia juga dapat membantu meningkatkan pendapatan golongan petani.

Tuan Speaker, Sarawak mengamalkan ekonomi terbuka. Banyak peluang perniagaan dan pekerjaan berkualiti disediakan. Saya menyeru rakyat terutama golongan muda untuk meningkatkan ilmu dan kemahiran. Ini penting untuk meningkatkan daya saing kita merebut peluang ini. Ia juga penting bagi meningkatkan pendapatan dan taraf hidup.

Syabas kepada Kerajaan Sarawak kerana berjaya menubuhkan Sekolah Antarabangsa, Universiti dan Institusi Kemahiran. Usaha ini mampu menghasilkan modal insan Sarawak yang berkualiti khususnya kepada generasi muda.

Tuan Speaker, saya gembira kerana Kerajaan Sarawak melaksanakan banyak program dan bantuan kebajikan kepada rakyat. Saya juga gembira Program Kebajikan juga dilaksanakan oleh Badan Bukan Kerajaan, syarikat dan individu. Semangat ini harus kita sentiasa pelihara.

Syabas kepada Kerajaan Sarawak kerana sentiasa saksama dengan semua kaum. Hak rakyat sentiasa dipelihara sama ada dalam bidang politik, ekonomi mahupun sosial. Dasar ini merupakan tonggak perpaduan dan toleransi kaum. Sama-samalah kita meraikan perpaduan dalam kepelbagaian.

Tuan Speaker, marilah kita sama-sama menjadikan Sarawak terus maju dan makmur agar kita dapat hidup dengan aman demi generasi kini dan akan datang.

Akhir kata, saya mengucapkan Selamat Hari Raya Aidilfitri kepada masyarakat beragama Islam, Selamat Hari Wesak kepada penganut Buddha dan Selamat Hari Gawai kepada masyarakat Dayak. Semoga amalan kunjung-mengunjung semasa perayaan terus disemai. Saya nampak ini adalah satu daripada asas kita menyatupadukan semua rakyat dalam bidang politik, bidang sosial dan bidang pergaulan.

Dengan lafaz Bismillaahirrahmaanirrahim, saya dengan sukacitanya merasmikan Pembukaan Persidangan Pertama bagi Penggal Kedua Dewan Undangan Negeri Sarawak Kesembilan Belas.

Sekian, Wabillahitaufik Walhidayah Wassalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh. Terima kasih.

[Bacaan Doa oleh Sahibul Fadilah, Imam Besar Negeri Sarawak]

Tuan Speaker: Sidang Dewan yang dihormati sekalian. Bagi pihak Dewan yang mulia ini, saya ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan atas ucapan dan kehadiran Tuan Yang Terutama Tun Pehin Sri Haji Abdul Taib bin Mahmud, Yang di-Pertua Negeri Sarawak dan Yang Amat Berbahagia Toh Puan Datuk Patinggi Hajjah Raghad Kurdi Taib di Istiadat Pembukaan Mesyuarat Pertama bagi Penggal Kedua Dewan Undangan Negeri Sarawak Kesembilan Belas pada pagi ini

Ahli-ahli Berhormat, sesi bergambar untuk semua Ahli-ahli Yang Berhormat bersama Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak akan diadakan di anjung hadapan bangunan ini sejurus selepas Majlis Jamuan Makan Tengahari. Dewan akan bersidang semula pada jam 9.00 pagi pada esok hari, Selasa, 16 Mei 2023.

[Keberangkatan Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak, Tun Pehin Sri Haji Abdul Taib Mahmud dan Yang Amat Berbahagia Toh Puan Datuk Patinggi Hajjah Raghad Kurdi Taib meninggalkan Dewan Mesyuarat]

(Mesyuarat ditangguhkan pada pukul 11.59 pagi)

LAPORAN-LAPORAN, 'COMMAND PAPERS', 'HANSARD' DAN 'VOTES AND PROCEEDINGS' YANG DIBENTANG PADA 15 MEI 2023

PREMIER SARAWAK

1/2023	Sarawak Economic Development Corporation (SEDC) - Penyata Kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2021
2/2023	Bintulu Development Authority (BDA) - Penyata Kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2020
3/2023	Bintulu Development Authority (BDA) - Penyata Kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2021
4/2023	The Board of Trustees of Yayasan Sarawak Annual Report for the year ended 31 st December 2021

MENTERI KEWANGAN DAN EKONOMI BARU

5/2023	Second Supplementary Estimates of Ordinary Expenditure for the Year 2022 (Cmd. 1 of 2023)
6/2023	Memorandum on the Second Supplementary Estimates of Ordinary Expenditure for the Year 2022 (Cmd. 2 of 2023)
7/2023	Second Supplementary Estimates of Development Expenditure for the Year 2022 (Cmd. 3 of 2023)
8/2023	Memorandum on the Second Supplementary Estimates of Development Expenditure for the Year 2022 (Cmd. 4 of 2023)
9/2023	First Supplementary Estimates of Ordinary Expenditure for the Year 2023 (Cmd. 5 of 2023)
10/2023	Memorandum on the First Supplementary Estimates of Ordinary Expenditure for the Year 2023 (Cmd. 6 of 2023)
11/2023	First Supplementary Estimates of Development Expenditure for the Year 2023 (Cmd. 7 of 2023)
12/2023	Memorandum on the First Supplementary Estimates of Development Expenditure for the Year 2023 (Cmd. 8 of 2023)
13/2023	Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak 2021
14/2023	Laporan Ketua Audit Negara Negeri Sarawak Tahun 2021: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Agensi Negeri
15/2023	The Loans and Loan Guarantees Ordinance 1999: Details of Agreements Relating to Borrowings by the State for the Year 2021 And 2022

MENTERI SUMBER ASLI DAN PEMBANGUNAN BANDAR

16/2023	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak (PUSAKA) - Penyata Kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2021
17/2023	Perbadanan Perhutanan Sarawak (SFC) - Penyata Kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2021
18/2023	Lembaga Kumpulan Wang Kawasan Konsesi Hutan - Penyata Kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2021
19/2023	PTB Tabung Amanah Pembangunan Bandar bagi tahun berakhir 31 Disember 2021

20/2023	Jabatan Tanah & Survei Sarawak - Penyata Kewangan Tabung Perolehan Tanah Khas bagi tahun berakhir 31 Disember 2021
---------	--

MENTERI PERDAGANGAN ANTARABANGSA, INDUSTRI DAN PELABURAN

21/2023	Statement Of Receipt and Repayment for Sarawak Microcredit Scheme Trust Fund for the Year Ending 31 st December 2021
---------	---

MENTERI KESIHATAN AWAM, PERUMAHAN DAN KERAJAAN TEMPATAN

22/2023	Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2021 - Majlis Bandaraya Kuching Selatan (MBKS)
23/2023	Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2021 - Majlis Bandaraya Miri
24/2023	Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2021 - Majlis Daerah Lundu
25/2023	Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2021 - Majlis Daerah Simunjan

MENTERI PENGANGKUTAN

26/2023	PTB Tabung Bendungan Sungai-sungai Sarawak bagi tahun berakhir 31 Disember 2021
27/2023	PTB Akaun Amanah Dana Boya dan Api Negeri Sarawak bagi tahun berakhir 31 Disember 2021

MENTERI UTILITI DAN TELEKOMUNIKASI

28/2023	Lembaga Air Sibu - Laporan Tahunan 2019
---------	---

DEWAN UNDANGAN NEGERI SARAWAK

29/2023	Penyata Rasmi Mesyuarat Ketiga bagi Penggal Pertama Dewan Undangan Negeri Sarawak Yang Kesembilan Belas – 21 November 2022 hingga 1 Disember 2022
30/2023	Undi-undi dan Perjalanan Mesyuarat (Votes and Proceedings) - 21 November 2022 hingga 1 Disember 2022
31/2023	Pertanyaan-pertanyaan Bukan Lisan Mesyuarat Ketiga bagi Penggal Pertama Dewan Undangan Negeri Kesembilan Belas – (21 November hingga 1 Disember 2022)
32/2023	Pertanyaan-pertanyaan Bukan Lisan Mesyuarat Kedua bagi Penggal Pertama Dewan Undangan Negeri Kesembilan Belas – (17 hingga 26 Mei 2022)
33/2023	Pertanyaan-pertanyaan Bukan Lisan Mesyuarat Kedua bagi Penggal Keempat Dewan Undangan Negeri Kelapan Belas – (04 hingga 13 November 2019)
34/2023	Laporan Jawatankuasa Akaun Awam Negeri Ke-55